

היום נלמד בעזרת ה':

נדריים דף לו

הגמרא מקשה על הצד שהכהנים הם שליחים שלנו:

אם היה כהן: למדנו בברייתא - אם המדיר הוא כהן, מותר לו לזרוק (עבור חברו המודר) את דם חטאתו ואשמו. ע"כ הברייתא. משמע שיכול לזרוק עבורו גם קרבנות שאינם של מחוסרי כפרה (= 'דם חטאתו ואשמו'), ואם הכהנים הם שליחים שלנו איך הוא יכול לזרוק עבורו, והרי הוא מהנה אותו?

דחיייה: מדובר בדם חטאתו ואשמו של מצורע, שהוא מחוסר כפרה ואפשר להקריב עבורו שלא מדעתו, שנאמר "זאת תְּהִיָּה תּוֹרַת הַמְּצַרֵּעַ", "תורת" בא לרבות אפילו מצורע קטן שאין בו דעת.

תנן, הכהנים שפיגלו במקדש: כלומר שהקריבו קרבן במחשבת פיגול (= כגון שיאכלו אותו שלא בזמנו) והקרבן נפסל בכך, אם פיגלו במזיד חייבים לשלם לבעל הקרבן את דמי הקרבן.

משמע שאם פיגלו בשוגג פטורים אבל הקרבן פסול. הדבר מובן אם הכהנים הם שליחי הקב"ה, שאף שהכהן אינו הבעלים של הקרבן הוא יכול לפסולו במחשבת פיגול כיון שהקב"ה עשה אותו שליח והוא כמו הבעלים, אבל אם הכהנים הם שליחים שלנו לא מובן מדוע הכהן יכול לפסול את הקרבן בשוגג, והרי הוא התכוון לעשות את שליחותו של בעל הקרבן, ובעל הקרבן יכול לומר לו שלחתי אותך לתקן ולא לקלקל, וממילא אין לכהן אפשרות לפסול את הקרבן. א"כ מוכח שהכהנים הם שליחי הקב"ה.

דחיייה: לגבי פיגול נאמר "לא יִחְשֹׁב לוֹ פִּגּוּל יְהִיָּה" ללמדנו שהכהן יכול לפסול את הקרבן במחשבת פיגול בכל מקרה, ולכן גם אם הכהנים הם שליחים שלנו הוא יכול לפסול את הקרבן. *הגמרא לא פשטה את הספק האם הם שליחים של הקב"ה או שלנו.*

*

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

גופא: למדנו לעיל (לה:): - אמר ר' יוחנן, כל הקרבנות צריך להקריבם מדעת הבעלים, חוץ מקרבנות של מחוסרי כפרה שהם זב וזבה ומצורע ומצורעת ויולדת, והראיה שהרי אדם מביא קרבן על בנו הקטן שהוא זב, למרות שלקטן אין דעת, וכמו כן אפשר להקריב קרבנות של מחוסרי כפרה ללא דעתם.

מדברי ר' יוחנן משמע שדנים 'אפשר' מ'שאי אפשר', כלומר שאנו לומדים שלא צריך דעת בקרבנות של מחוסרי כפרה כשהבעלים גדולים ויש להם דעת ובאפשרותם להקריב בעצמם (= וזה נקרא 'אפשר', שאפשר לו להקריב בעצמו) מכך שקטן שאין לו דעת אביו מקריב עבורו (= וזה נקרא 'שאי אפשר', שאין באפשרות הקטן להקריב בעצמו שהרי אין לו דעת), ואנו לא אומרים שרק בקטנים מותר להקריב עבורם כיון שאין באפשרותם להקריב בעצמם, אבל בגדולים שבאפשרותם להקריב בעצמם אסור להקריב עבורם.

קושיא: אלא מעתה יביא אדם חטאת חֶלֶב על חברו וכו': א"כ כמו כן נלמד שאדם יכול להקריב חטאת עבור חברו שאכל חֶלֶב למרות שבאפשרותו להביא בעצמו, כשם שאדם יכול להביא קרבן עבור אשתו השוטה שאין באפשרותה להביא בעצמה (שהרי לומדים 'אפשר' מ'שאי אפשר'), ומדוע אמר ר' אלעזר שאי אפשר להקריב חטאת חֶלֶב עבור חברו?

תירוץ: איך מדובר שהוא מקריב עבור אשתו השוטה? אם מדובר שהיא אכלה חֶלֶב כשהיא שוטה, והרי היא פטורה. ואם מדובר שהיא אכלה כשהייתה פקחת (= בריאה בנפשה) ואח"כ נהייתה שוטה, והרי היא פטורה, שהרי אמר רבי יוחנן - מי שאכל חֶלֶב והפריש קרבן, ואח"כ נהיה שוטה וחזר ונהיה פקח, פטור מקרבן הואיל וכשהיה שוטה כבר נדחה מהקרבן, א"כ גם אשה שנעשית שוטה אין בעלה חייב להביא עבורה קרבן על שאכלה חֶלֶב כשהייתה פקחת. על פי זה מתורצת הקושיא - שבאמת אין שום מקרה שאדם יקריב חטאת חֶלֶב עבור אשתו השוטה, ולכן אין מקום לקושיא הנ"ל.

קושיא (על דברי ר' יוחנן שדנים 'אפשר' מ'שאי אפשר'): אלא מעתה יביא אדם פסח על חברו וכו': שאדם יכול להקריב קרבן פסח עבור חברו שלא מדעתו (= 'אפשר', שהרי יכול להקריב בעצמו), כשם שהוא מקריב קרבן פסח עבור בנו ובנותיו הקטנים שאין להם דעת (= 'אי אפשר', שאינם יכולים להקריב בעצמם), ומדוע אמר ר' אלעזר שאי אפשר להקריב קרבן פסח עבור חברו? (= לפי שצריך להימנות על הקרבן, וכשמקריב על חברו שלא מדעתו נמצא שאינו מניו על הקרבן).

רבי זירא מתרץ: הדין של "שָׁה לְבֵית אָבֶת" לא נאמר בתורה לגבי קטנים. ביאור: נאמר בתורה "וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׁה לְבֵית אָבֶת שָׁה לְבֵית" דהיינו שצריך להימנות על הקרבן-פסח כדי שיוכלו לאכול ממנו, אבל הדין הזה נאמר רק לגדולים שראויים להימנות, אבל הוא לא נאמר לגבי קטנים שאינם ראויים להימנות והם יכולים לאכול ממנו למרות שלא נמנו עליו.

וממאי? ומנין שקטנים לא צריכים להימנות על הקרבן-פסח מן התורה?

מדתנן: אנו לומדים זאת מהמשנה במס' פסחים - אדם שעולה לירושלים ואמר לבניו 'כשאהיה בירושלים אשחט את הפסח עבור מי שיעלה ממכם ראשון לירושלים', כיון שהכניס הבן הראשון את ראשו ורובו לירושלים הרי הוא זכה בחלקו בקרבן-פסח ומזכה אף את שאר אחיו עמו. ע"כ המשנה שם.

ואם הדין של "שָׁה לְבֵית אָבֶת" שייך אף בקטנים, איך הוא מזכה את שאר אחיו עמו?, והרי כשהוא עלה הראשון לירושלים זה היה כבר לאחר שהקרבן נשחט, ואי אפשר לְפֹת לאחרים את הקרבן לאחר שחיטתו, לפי שאפשר להימנות עליו רק בעודו חי. אמנם הבן הראשון כן זכה בחלקו בקרבן למרות שהוא כבר נשחט, לפי שלאחר שעלה ראשון התברר למפרע שאביו שחט עבורו את הפסח, אבל שאר אחיו שעלו אחריו לא זכו בו. א"כ מוכח שהדין של "שָׁה לְבֵית אָבֶת" לא נאמר לגבי קטנים.

קושיא: אלא למה להו דאמר להון אבהון? אם לא צריך למנות את בניו הקטנים על הקרבן-פסח, מדוע אביהם אמר להם שהוא שוחט אותו עבור מי שיעלה ראשון, שמשמע שעליהם להימנות עליו?

תירוץ: הוא אמר להם כך כדי לזרזם, שיהיו רגילים להזדרז במצוות.

תניא נמי הכי: וכן למדנו בברייתא - מעשה היה שהבנות קדמו ועלו לירושלים לפני הבנים, ונמצאו הבנות **זריזות** והבנים **שפלים**. ע"כ הברייתא. ומכך שהברייתא לא אמרה שהבנות זכו בקרבן-פסח והבנים לא זכו, מוכח שאביהם אמר כך רק כדי לזרזם שימהרו לעלות, אבל באמת הקטנים יכולים לאכול ממנו גם בלי להתמנות.

*

פירות שלא הופרשה מהם תרומה נקראים 'טבל'. ניתן להפריש תרומה מפירות טבל שגדלו במקומות שונים או של אנשים שונים - מזה על זה - כאשר הם מאותו המין.

מהפסוק 'כִּן תְּרִימוּ גַם אֶתֶם' לומדים שגם שליח יכול לתרום. אמנם גם לומדים שהשליח צריך להיות כמו הבעלים, דהיינו שאינו יכול לקחת מהפירות הטבל של הבעלים ללא ידיעתם ולתרום להם את התרומה. אבל הפסוק אינו מדבר במקרה שאדם לוקח מפירותיו שלו ותרום על פירותיו של חבירו. ועל כך מסתפקת הגמרא.

איבעיא להו: הגמרא מסתפקת האם באופן שהאדם תרום את פירותיו של חבירו מהפירות שלו עצמו - גם צריך את ידיעתו של חבירו או לא?

צדדי הספק: כיון שהפרשת התרומה היא זכות בשביל החבר, הוא נעשה שליח שלו גם ללא ידיעתו כפי הכלל ש'זכין לאדם שלא בפניו'. או שמכיון שהפרשת תרומה היא מצוה של חבירו, חבירו מעוניין לקיים בעצמו את המצוה וממילא אין זו זכות בשבילו ולכן צריך לקבל את הסכמתו.

ת"ש: ממשנתנו שהמדיר יכול לתרום את תרומותיו של חבירו 'לדעתו'. הגמרא מבררת שני דברים: א. מהיכן הוא תרום - האם משלו או משל חבירו? ב. מהו 'לדעתו' - האם דעתו שלו או דעתו של חבירו?

במאי עסקינן?: אם נבחר (בשאלה הראשונה) שהוא תרום משל חבירו על של חבירו - הדבר לא יתכן. משום שאם נפרש 'לדעתו' שלו - הרי כאמור לומדים מפסוק שאי אפשר לעשות זאת בלא שהבעלים ימנו אותו שליח במפורש. ואם נפרש 'לדעתו' של חבירו - הרי מכיון שהמדיר (התרום) ממלא את השליחות שהטיל עליו המודר (הנתרם) הוא מהנה אותו בכך והדבר אמור להיות אסור!

אלא משלו על של בעל הכרי: אלא על כרחך עלינו לבחור (בשאלה הראשונה) שהוא תרום משלו על של חבירו. ואי אפשר לפרש שהוא עושה זאת 'לדעתו' של בעל הכרי - שהרי מכיון שמינהו שליח להפריש לו הוא מהנהו בכך שהוא מקיים את שליחותו. אלא בהכרח שהוא עושה זאת 'לדעתו' שלו - ומכאן ראייה שמותר לעשות זאת ללא ידיעת הבעלים!

[כשהוא מפריש משלו על של חבירו ועושה זאת לדעתו שלו - אין זה נחשב שהוא מהנהו בכך לכולי עלמא, משום שהתרום משלו על של חבירו טובת הנאה שלו' כדלהלן, ואם כן הוא עושה זאת לטובתו האישית, וחבירו נהנה רק בגרמא שלו בעלמא -ר"ן].

דחייה: לעולם משל בעל הכרי: באמת מדובר שהוא תרום משל חבירו על של חבירו, ובאופן שדיבר בו רבא להלן - שחבירו הכריז 'כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום'. ממילא

לגבי דין שליחות בתרומה - יש כאן גילוי דעת שהוא מעונין בכך ומותר לאחרים לתרום לו, ואילו לגבי דין נדרים - מותר לו להנות מכך, משום שלא מינה את חבריו שליח שיעשה זאת וממילא אין לו הנאה בכך.

הגמרא מביאה את הסוגיא בה נאמרו דברי רבא

התורם משלו על של חבריו טובת הנאה של מי?: 'טובת הנאה' היא התשלום הסמלי שיכול התורם לקבל עבור מכירת התרומה לישראלי שיש לו נכד כהן (בן של בתו שהתחתנה עם כהן) המעונין לקנות אותה לנכדו.

במקרה שאדם תורם מפירותיו שלו על של חבריו שני הצדדים שותפים בתרומה, כי ללא הפירות של התורם וכן ללא ה'כרי' (ערימת הפירות) של הנתרם אי אפשר לתרום. ולכן יש להסתפק של מי טובת הנאה, דהיינו מי מקבל את התרומה ויכול למוכרה?

אמר ליה: מהפסוק "אֵת כָּל תְּבוּאֹת זֵרְעֶךָ – וְנִתְּתָה" לומדים שהתרומה של בעל הכרי, כי הנתינה תלויה בבעל הזרעים – בעל השדה.

איתיביה: מהמשנה שלנו שמותר למדיר לתרום את תרומותיו של המוודר לדעתו. ולכאורה הכוונה שהוא מפריש משלו על של חבריו. והרי אם טובת הנאה תהיה של בעל הכרי (המוודר), נמצא שהמדיר ממש מהנה אותו! אלא בהכרח שטובת הנאה היא של התורם.

דחיייה: אמרי לא, משל בעל הכרי וכו': מדובר שהוא תורם משל חבריו על של חבריו, ובהכרח שמדובר לדעתו של חבריו (שאם לא כן אסור כ"ל) וכדאמר רבא שמדובר באומר 'כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום'.

ת"ש דא"ר אבהו א"ר יוחנן: שלושה דברים בענין אדם המשלם מעצמו את חובתו של חבריו:

א. המקדיש את בהמתו לקרבן עבור חבריו, ולאחר מכן נפל מום בקרבן וצריך לפדותו מההקדש בבהמה אחרת – אם המקדיש פודה את הקרבן הוא צריך להוסיף חומש, אבל אם המתכפר פודה לא. כי לענין זה המקדיש נחשב הבעלים.

ב. דין נוסף באותו מקרה: והמתכפר עושה תמורה – דהיינו שאם המיר את הקרבן הקדוש בבהמה אחרת, גם הבהמה השניה נהיית קדושה כמותו. דוקא המתכפר יכול לעשת תמורה ולא המקדיש, כי המתכפר זכה בקרבן והוא נחשב הבעלים של הקרבן ורק הבעלים יכול לעשות תמורה.

(המשך בדף הבא ↓)

ג. התורם מפירותיו על פירות של חבירו – הוא מקבל את טובת ההנאה מכך. דהיינו שאם יבוא ישראל שביתו נשואה לכהן, ויתן לו כסף בכדי שיתן את התרומה לנכד שלו הכהן – התורם מקבל את הכסף. כנ"ל.

*

במקום שנוטלין שכר על המקרא: וממילא אם הוא מוותר על השכר הוא מהנה אותו בכך, אבל על המדרש והלכות לא נוטלין שכר ולכן מותר לו ללמד אותו.

מאי פסקא? וכי מדוע למשנה לכתוב דבר פסוק ומוחלט שעל מקרא נוטלין שכר ולא על מדרש? היה עליה לכתוב את הכלל שבמקום שנוטלין שכר אסור ללמד כל דבר, ובמקום שלא נוטלין מותר ללמד הכל (-פירשנו ע"פ הרא"ש).